

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje)

88.

Na Siciliji.

Sedaj ima Sicilija devet mesecev v letu strašno vročino, in nobene sence. Nasledki so grozni. Ker ni gozdov, ne more se voda nikjer nabirati, toraj dere v premnogih lijakih v struge, reke se napno in pobirajo prst in setev seboj. To traje po kake dni, potem začno vpadati. Zakaj? Ker pritoki in potoki, ki prihajajo z gozdov, polagoma vsahnejo, toraj reke ne dobivajo redne nove vode, zato opešajo. Tisto malo vode, kar je še imajo, pa začne zastajati. Ob takih mlakah se razvija kužnina, ki provzročuje bolezni. Ob vročini zemlja nima potrebne vlage, brez nje pa setev ne more uspevati. A najhujše je to, ker se tudi prst pozgublja z njiv. Veter jo pobira in odnaša. Dokler namreč voda prst zmaka, tedaj je težka in se drži skale, ako tega ni, in jo prehudo žge solnce, tedaj se posuši in zmelje v prah, in kedar veter potegne, vzdigne jo in odnese.

Taka je tudi v Perziji, v Siriji, v Palestini, in po vsej severnej Afriki. Vse te pokrajine, ki so bile nekdanje tako rodovite, kažejo gola rebra. Prav to se pokazuje dosti očito tudi na Španjolskem, na Grškem in v dolenji Italiji, pa tudi na južnem Francoskem je uže otrpnil marsikater kos dobrega sveta. Te tajne sile prirodne delujejo tiho n malo po malem, ali delujejo neprestano in grozno. Pustinja čedalje bolj sili v kulturne pokrajine, in jemlje prostora evropskim stanovnikom. Res je še dovolj sveta v Ameriki, na Kaplandu in v Avstraliji, ali ti kraji še niso prirejani za evropsko obrazovanost. Tudi se ne zna, ali se bodo dali do celega prirediti. Pod vplivom ondotnega podnebja se spreminjajo evropski izseljenci duševno in telesno, zato mnogi misleci dvomijo, da bi sedanja evropska obrazovanost mogla ondi uspevati in dalje se razvijati. Treba toraj ustaviti nadaljne uničevanje evropske zemlje, če ne propade polagoma tudi cvet evropske obrazovanosti. Ta strah pa imajo večinoma nemški učenjaki in misleci.

Gotovo pa je to, da sili pustinja v Evropo. Pogubljivi vpliv njen se pokazuje prav očito še le ondan, kedar jej sam človek na roko gre. Kjer ne veljajo niti ljudstva niti njega vlade, kjer ne delajo jezov pustinj-skemu dajmonu, kjer mu ne grade pota z zelenimi drevesi, kjer ne čuvajo rodovite prsti solca, viharjev in nalivov, ondi dobiva pustošeči dajmon oblast čez deželo. Mnogo se je uže zamudilo v orijentu, v Afriki, zamudilo za vselej. Ali v Evropi bi se dalo še to in ono poravnati. Razvijajoče se prirodoznanstvo nas poučuje v marsičem, kako bi se dala opešana zemlja poživiti in plodnost jej povišati, in napredujoča tehnika nam ponuja raznih pripomagal, s katerimi si moremo obdelovanje vsestranski olajšati.

89.

Ob poljedelstvu v obče.

Na slovanскеj misli ste dve svetinji, ena je sol a druga je kruh. V njima je obstanek in zdravje našega telesa. Narodni pregovori nas sto in stokrat spominjajo, da je v kruhu osnov našega blagostanja, da ni pomanjkanja in lakote, kjer je kruh. Vsakdo to dobro vé, vsakdo se je premnogo potov o tem prepričal. Zato nam je lahko razumeti, da si Slovan ni mogel izbrati boljših darov božjih od kruha in soli, s katerimi milega tujca na pragu svoje hiše pričaka in pozdravi.

Imamo na stotine vrst hrane, ali nobena ni tako vsakdanja, nobena ni tolike vrednosti in važnosti za kulturni razvoj ljudstva, kakor kruh. Vsem narodom je kruh vsakdanja hrana, in kar je najpoglavitejše, v kruhu je izvir in početek vsega napredka in vse kulture. Dokler človek ni kruha poznal, potikal se je po svetu kot lovec ali pastir. Ali kedar je začel vzgojevati žitarice, pustil je pustolovno življenje, ter se je držal kurjšča ali ogajšča, okoli katerega se je sedaj začel vzdigovati sleharni napredek.

Vzgoj žitaric je obdržal nomadska plemena na enem istem kraju, ter jih polagoma odvrčal od negotovega lova. Če tudi so se sprvega taka plemena selila s kraja v kraj, da dobé rodovitejšo zemljo, vendar se je preje ali sleje konec naredil takemu selenju.

(Dalje prihodnjič.)

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

S pridržkom kasneje dopolnitve našega poročila omenjamo danes izmed prejšnjih sej pred vsem seje XVI. micule sobote, ki je trajala od zjutraj 9. ure do $\frac{3}{4}$ 2 popoldne, posebno za to, ker je bil pri tej seji v razpravi proračun deželnega zaklada za leto 1889.

Ta točka, akoravno na dnevnem redu stavljena na zadnje mesto, obravnavala se je vsled posebnega sklepa prva. Ker je navada pri vseh zborih, da se pri razpravi proračunov opozicija kaže v svoji spretnosti ali nespretnosti s tem, da kar moč oestro in strogo prerešetava gospodarstvo večine, pričakovati je bilo tudi, da bodo pri tej priliki zastopniki velikega posestva padli po slovenski narodni večini deželnega zbora ter ji vsaj navidezno dokazovali „kako pogubonosno je za deželo njeno gospodarstvo“, toda nič tega in ničesar takega se ni čulo.

Splošna razprava je sicer trajala krog 2 ur in vdeležili so se je: poročevalec dr. Moše, odbornik Deschmann in zopet Detela, Murnik, Schwegel. Šuklje, Vošnjak in konečno zopet poročevalec dr. Moše, toda opozicija omejila je svoje nasprotovanje na to, da je deželnemu zboru očitala, da privoleva deželnemu odboru

preveč pavšalnih, trdeč, da je to v nasprotju z navodom za deželni odbor. S tem očitanjem pričel je poslanec Deschmann in kasneje pritrkaval mu je baron Schwegel. Ko je pa večina spoznala da manjina noče priti iz svojega zatišja, udarila je sama po nji in priznati se mora, da je poslanec Šuklje manjini posvetil s pravo svetilnico in ji zagodil na prave gosli in to dobro pri zavračanju očitanj, posebno odlično pa pri obrambi delnega gospodarstva za čas zadnje volilne dobe, v kateri je gospodarila slovenska narodna večina. Pri glavni bitki bila je toraj tako imenovana „nemška stranka“ na Kranjskem po vsem premagana.

Druga pomenljiva točka dnevnega reda bila je kranjska gimnazija. O tej poročal je poslanec Detela rezko in odločno, kakor predmet zasluži; glavni zagovornik obstanka tega zavoda pa je bil poslanec Klun, ki je pred vsem s hvalevredno odločnostjo zavračal v Kranji razširjeno natolcevanje, kakor bi slovenski poslanci obstanek tega zavoda branili, samo navidezno potem pa je navajal iz poročil vodstva gimnazije navajal stvari, po katerih se res ni bilo čuditi, da je minister zaukazal razpust. Zbornica je strmela čuti taka razkrivanja pravih uzrokov, in ugovor šolskega nadzornika Smolej-a, ki je bil obrnjen zgol zoper zatožbe Klunove, ni mogel zbrisati slabega utisa. Nemška opozicija velikih posestnikov glasovala je tudi pri tej priliki zoper daljni obstanek Kranjske gimnazije in to je pomenljivo za vso gorenjsko stran, zlasti pa za Kranjsko mesto.

Še daljna pomenljiva točka bila je prošnja konsorcija za kamniško železnico, da bi dežela prevzela še za 30.000 gld. glavinskih delnic. Opomniti je, da ima to biti prva krajevna železnica na Kranjskem, opomniti dalje, da ima služiti v prvi vrsti erarični tovarni za smodnik v Kamniku, to da od strani osredne vlade skusalo se je le krčiti že pred dane obljube našlo se pa ni podpore ne v ministerstvu notranjih zadev, ne pri vojnem ministerstvu, pri trgovinskem ministerstvu pa le zelo malo. Tako je nastala nevarnost, da mrtva ostane prva krajno-železniška črta v deželi. Deželni zbor privolil je toraj prevzeti še daljnih 20.000 gld. glavinskih delnic.

Pri drugi točki dnevnega reda obljubila se je, seveda pod sedaj nikakor ne spolnjenimi pogoji, tudi primerna deželna podpora. Druge točke dnevnega reda bile so manjega pomena.

Koncem seje napovedal je deželni glavar prihodnjo, kakor se je bilo nadejati, zadnjo sejo tega zasedanja na ponedeljek zjutraj ob 9. uri, pri kateri imajo se obravnavati vsi sedaj še nerešeni predmeti, med njimi večje važnosti: poročilo finančnega odseka o zgradbi novega gledališča v Ljubljani, o popravljani cestni postavi z uvrstitvijo važnih cest med deželne ceste, dalje postava v povzdigo govedoreje, in konečno dve zadevi ljubljanskega mesta, prva za najem novega posojila 500.000 gld., druga za pobiranje na najemščine.

XVII. seja bila je v ponedeljek dne 22. oktobra in pomenljivejši predmeti, ki so se rešili pri tej priliki, bila je katehtka postava ki se je rešila v kljub ugovora gospoda vladinega zastopnika pri dveh paragrafi v zmislu odsekovih predlogov, o katerih je poročal poslanec Klun. Dalje ste se rešili točki zadevajoči ljubljanskega mesta posojilo 500.000 gld. in pa naklado na gostarino. Ugovarjal je pri obeh predlogih poslanec Luckmann ter predlagal, da se mestno posojilo skrči na 300.000 gld., naklada od stanarine pa privoli samo za 3 leta, mesto predlaganih 10 let. Tudi Deschmann se je oglašil pri mestnem posojilu, pa konečno obveljali so predlogi odsekovi.

Pri točki o zopetni zgradbi, govoril je proti predlogom finančnega odseka poslanec baron Schwegel ter je nasprotoval na vse mogoče načine ter priporočal, da bi se gledališki zaklad odstopil gledališkemu društvu, govoril je skoraj celo uro ne da bi bil stavil kaj predloga in konečno glasovala je celo njegova stranka za predloge odsekov. Potem rešila sta računski sklep za leto 1887 in proračun gledališki za leto 1889 brez ugovorov. Ob 1/4 3 bila je prva seja sklenjena in deželni glavar napovedal je drugo 18. seja na 5. uro popoldne.

XVIII. seja pričela se je dne 22. oktobra popoldne ob 5. uri in sicer pričelo se je zborovanje s tajno sejo, v kateri se je posvetovala reorganizacija deželnih uradov v tem zmislu, da se je ustanovilo v deželnem tajnistvu mesto enega deželnega svetovalca vrh tega pa se je dosedanjim draginskim prikladam dala stalna oblika. Večji stroški ki s tega nastajajo deželi znašajo krog 2000 gld.

Dalje sprejel se je rokopis gospoda L. Robiča, v katerem se primerja zemljiška vcenitev za zemljiški davk na Kranjskem po starem in po novem katastru, za deželo v last za 600 gld.

V potem otvorjeni javni seji prečitali so se sklepi tajne seje, potem pa se je rešilo še brez razprave:

1. ustno poročilo upravnega odseka o uredbi doneskov od zapuščin k normalno-šolskemu zakladu,

2. ustno poročilo upravnega odseka o načrtih zakonov:

a) o napravljani in vzdrževanju javnih neerarskih cest in potov, in

b) o uvrstitvi deželnih cest (k prilogi 62.)

3. Načrt zakona o povzdigi reje goveje živine (k prilogi 67) izročil se je po predlogu upravnega odseka zopet deželnemu odboru, da o njem poroča v prihodnjem zasedanju.

4. Prošnja Josipa Viktorja Witthalm, posestnika koloseja v Ljubljani, da bi se zbrisale dotične servitutne pravice deželske, odstopi se deželnemu odboru.

S tem bil je končan dnevni red zadnje seje.

Deželni glavar dr. Poklukar poda zboru potem kratek pregled o delovanju zborovem v minuli letni dobi. Glede gospodarstva z deželnem imetjem sklicaval

se je na razpravo pri proračunu deželnega zaklada za leto 1889. katero kaže, da so se v teku 6 let potrebščine dežele podvojile posebno zarad koristnih in vesticij za povzdigo šolstva, kmetijstva in za zboljšanje cest in vendar je bilo mogoče deželne naklade na neposredne davke znižati za skoraj 10%, ker se je donaganje za šolske potrebščine razširilo tudi na Ljubljansko mesto, ker se je vpeljal davek na žganje in ker se je srečno zvršila konverzija deželnega zemljiško-odveznega dolga.

Potem omenja deželni glavar najvažnejših v tej dobi sklenjenih zakonov, s posebnim zadostenjem pa onih sklepov, ki so se storili v tem zasedanji, to omenja: premembe določil za poberanje deželne naklade od žganja, za zgradbo dolenske železnice dovoljenih 500,000 gl. daljne podpore 20,000 za zgradbo Kamniške železnice. Pri tej priliki pa ne more zamolčati, kako malo podporo je našlo zadnje podjetje izrekoma pri ministerstvu notranjih zadev in pa pri vojnem ministerstvu, akoravno ima železnica koristi pred vsem področju teh dveh oblastev.

Potem zahvaluje se deželni glavar vsemu zboru in še posebej odsekom in poročevalcem za marljivo delovanje izreka dalje zahvalo obema strankama, da ste delovali složno, da so bile razprave stvarne in zato tudi vspešne. Glavar zahvaluje se s posebno gorkimi besedami gospodu deželnemu predsedniku baronu Winkler-ju za njegovo krepko podporo in za vspešno posredovanje pri osredni vladi, sklicaje se pri tem na priznanje načelnika kluba manjine. Konečno glavar opominja, da se je ta doba zborovanja pričela za čas 600letnice združenja Kranjske dežele s Habsburško monarhijo ter da se končava s praznovanjem 40letnega vladanja presvitlega našega cesarja ter povabi celo zbornico da se tudi pri sklepanji zasedanja hvaležno spominja svojega največjega dobrotnika in pokrovitelja milostljivega in dobrotljivega našega gospoda in cesarja Franc Josipa, ter povabi vse poslance, da se mu pridružijo v klicu Bog živi, Bog ohrani, Bog obvaruj našega cesarja Franc Josipa. Živijo, živijo, živijo vskliknila je gromovito vsa zbornica.

Potem zahvali se gospod deželni predsednik baron Winkler deželnemu glavarju za prijazne in laskove besede, katere mu je izrekel v imenu zborovem deželni glavar; gospod poslanec dr. vitez Bleiweis pa se zahvali deželnemu glavarju za spretno in nepristransko vodstvo zborovanja. Potem pa izreče deželni glavar, da je zasedanje deželnega zbora vojvodine Kranjske sklenjeno!

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Deželni zbor kranjski. V ponedeljek večer sklenil je deželni zbor Kranjski svoje zborovanje potem, ko so se rešili vsi predmeti. Deželni zbor trajal je 43 dni in je imel 18 sej. Zborovanje vršilo se je mirno, razprave bile so večinoma stvarne in

viharnih sej, kakor nekdanj v prejšnjih letih ni bilo več. Gospodarske in denarne vspehe sedajne deželno-zborske večine priznala je celo opozicija po načelniku svojega kluba Deschmanu; rekoč, da je bilo mogoče doseči tolike vspehe, ker je sedajno večino, sedajna vlada bolj podpirala, kakor pa prejšna vlada svoje pristaše. Sploh sme narodna slovenska večina zadovoljna biti se svojimi gospodarskimi vspehi in poslanci lahko z dobro vestjo stopijo pred svoje volilce.

— Državni zbor prične danes svoje jesensko zborovanje. Na ministerskih stolah nahajala se bodeta dva nova ministra: grof Schönborn in vitez Zaleski. Državno-zborska večina ju bode gotovo pozdravljala z veseljem na teh veljavnih mestih, nasproti pa ni dvomiti, da bodo levičarji vse žile napenjali, da sedaj še večje zapreke stavijo vladi, kakor se je to godilo do sedaj. Mi Slovenci pa se smemo nadejati, da sedaj vlada vendar resneje gre na spolnovanje svojega programa glede narodne enakopravnosti. Ker soditi se sme, da je vendar že sedaj na merodajnih krogih prodrlo prepričanje, da je gojenje slovanskega narodnega življa v Avstriji enako pravično, kakor za obstanek države koristno.

— Vincencij Jevnikar predsednik c. kr. okrožne sodnije v Novem mestu umrl je minulo nedeljo jutro ob 6. po kratki bolezni v 66 letu svoje starosti. Pokojni bil je marljiv in vesten uradnik in zelo priljubljen zarad uljudnega svojega vedenja.

— V Gradcu umrl je v ponedeljek upokojen deželni knjigovodja Ivanetič.

— Imenovanje. Znani preiskavatelj W. Putik imenovan je za gozdarskega nadzorniškega adjunkta.

— Slavnostni koncert v proslavo štiridesetletnega vladanja našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. priredi 25 dan oktobra t. l. v redutni dvorani „Slovensko učiteljsko društvo“ s prijaznim sodelovanjem gospodičin učiteljic in gospodov učiteljev, nekaterih gđč. gojenk c. kr. učiteljišča in vojaške godbe c. kr. pešpolka št. 17, pod vodstvom gosp. Ant. Nedvéda, c. kr. učitelja glasbe in gosp. J. Nemrave. Vzpored:

1. C. M. Weber — Overtura iz opere „Freischütz“ za veliki orkester.
2. Ant. Funtek — „Prolog“ govori gospodičina Vilj. Rischner.
3. Ant. Nedvéd — „Avstrija moja“. Moški zbor.
4. J. Moscheles — „Hommage a Händl“ Grande duo za dva klavirja, (Gospodičini Irma Furlan in Elvira Sittig.)
5. Ant. Nedved — „Nazaj v planinski raj“. Mešani zbor
6. C. Kreutzer — Arija iz opere „Nachtlager von Granada“. (Poje gospdč. Pavla Suwa, spremlja na klavirji gospdč. Irma Furlan.)
7. Ant Nedvéd — „Popotnik“. Moški zbor s samospévom za tenor (gosp. Ant. Razinger,) in čveterospévom.
8. Jos. Haydn — Zbor za mešane glasovo iz oratorija „Stvarjenja sveta“ s spremljevanjem orkestra.